

Διοκλητιανού καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἐμαρτύρησεν ὑπὲρ τῆς χριστιανικῆς πίστεως, ἐπονομασθεὶς διὰ τοῦτο ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας τροπαιοῦχος μεγαλομάρτυρ· παρίστησι δὲ τὸ ἰδανικὸν τοῦ ἀρχαίου ἡρώως Περούσεως.¹

Δι' ἐτέρων δὲ παραγράφων τοῦ αὐτοῦ Β. Δ. ὡς καὶ διὰ τοῦ ἀπὸ 26 Σεπτεμβρίου 1867 κανονίζονται τὰ περὶ ἀνοκτίου, σφαιρας, κορδωνίων, διαστάσεων, μέτρων κτλ., τὰ ὅποια δὲν ἀναφέρονται ὡς διαφερόντα τὰ ἕρια τῆς συντόμου ταύτης διατριβῆς.²

Ἀξίαν πάσης προσοχῆς τὴν περὶ σημαίας μελέτην θεωροῦντες, εὐχόμεθα, ὡς ἐν ἀρχῇ εἶπομεν, ἵνα ἡ διατριβὴ ἡμῶν αὕτη γείνη ἀφορμὴ εἰς ἱκανοτέρας χεῖρας ἐκτενεστέραν καὶ τελειοτέραν τοῦ θέματος ἀνάπτειν καὶ μελέτην νὰ ἐπιχειρήσωσι.

Ἡμεῖς ἐπράξαμεν ἐρ' ὅσον ἡμῖν δύναμις ἦν, καὶ ὁ χρόνος ἐπέτρεπε.

ΕΜΜ. Α. ΜΩΧΑΜΕΤ.

Ἡ ἐπομένη διήγησις ἐσταχυολογήθη ἐκ τοῦ συγγράμματός τοῦ κ. Ἐρρίκου Στάνλεϋ, «Πῶς εὔρον τὸν Λιβιγκστὼν» ἐπιγραφόμενου. Ὁ κ. Στάνλεϋ, κατ' ἐντολήν καὶ δι' ἐξόδων τοῦ διευθυντοῦ τῆς ἀμερικανικῆς ἐφημερίδος «Κήρυκος τῆς Νέας Ἰόρκης», ἀφοῦ ἀνήλθε τὸν Νεῖλον καὶ ἐπεσκέφθη τὰ Ἱεροσόλυμα, τὴν Κωνσταντινούπολιν, τὸν Καύκασον καὶ τὴν Περίαν ἀφίχθη εἰς Ἰνδίας, κατὰ τὸν Αὐγούστον τοῦ 1870. Τὴν 12 Ὀκτωβρίου δὲ ἀνεχώρησεν ἐκ Βομβάης καὶ τὴν 6 Ἰανουαρίου 1871 ἀφίχθη δι' ἀμερικανικοῦ ἀλιευτικοῦ πλοίου εἰς Ζαγγίδαρ, μίαν τῶν ἐφορωτέρων νήσων τοῦ Ἰνδικοῦ Ὠκεανοῦ. Ἐνταῦθα δὲ διοργάνωσε τὴν διὰ τὴν Κεντρικὴν Ἀφρικὴν ἐκδρομὴν τοῦ πρὸς εὑρεσιν τοῦ διασώζοντος ἡμῶν περιηγητοῦ, ἐν Ἀφρικῇ δὲ διέτριψεν ἀπὸ 23 Μαρτίου 1871 μέχρι τῆς 7 Μαΐου 1872. Ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 12 τῆς Ἐστίας ἐδημοσιεύθη μακρὰ διατριβὴ περὶ τῆς ἐφημερίδος «Κήρυξ τῆς Νέας Ἰόρκης», ἐν τῷ ἀριθ. δὲ 24 βιογραφία τοῦ Λιβιγκστὼν. Σ. τ. Δ.

ΠΑΡΑ ΤΩ ΛΙΒΙΓΚΣΤΩΝ

Τῆ 40 Νοεμβρίου 1871 εὐρισκόμεθα εἰς τριακοσίων περίπου ὑαρθῶν ἀπὸ τοῦ χωρίου Οὐζιζὶ ἀπόστασιν· πανταχόθεν ἡμεθα περικυκλωμένοι ὑπὸ ἐγχωρίων, οἵτινες ἤρχοντο νὰ μᾶς εὐπροσδεχθῶσιν. Αἰφνης ἀκούω φωνήν:

— Καλὴν ἡμέραν, κύριε!

Ἐκπλαγείς διὰ τὸν χαιρετισμὸν τοῦτον, ἐζήτησα νὰ εἶω τὸν ἐξαγαγόντα αὐτὸν ἐκ τοῦ στόματός σου, καὶ εἶδον πλησίον μου ἄνθρωπον μαῦρον ἀλλ' εὐθυμον καὶ ζωηρόν· ἔφερε μικρὸν ὑποκάμισον λευκόν, ἡ δὲ γνωφώδης αὐτοῦ κεφαλή ἦτο κεκοσμημένη διὰ λευκοῦ ἀμερικανικοῦ πανίου. Παρτηρήσας καλῶς αὐτὸν τὸν ἠρώτησα:

— Ποῖος εἶσαι;

— Εἶμαι ὁ Σούσης, ὁ ὑπηρετὴς τοῦ Διδάκτορος Λιβιγκστὼν, ἀπεκρίθη μειδιῶν!

— Πῶς! ἐνταῦθα λοιπὸν εὐρίσκεται ὁ Διδάκτωρ Λιβιγκστὼν;

1. Περὶ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἴδε μελέτην τοῦ κ. Ν. Γ. Πολίτου ἐν τῷ Ἀττικῷ Ἡμερολ. τοῦ Εἰρ. Ἀσπλείου ἔτους 1872.

2. Ἴδε ταῦτα ἐν τῷ Στρατιωτικῷ (εσολογιῷ) τοῦ κ. Ἀγάθωνος Βουγιόγκα τόμ. ἄ, σελ. 404—405, τ. γ', σ. 279 καὶ τ. ζ', σ. 99—100.

— Μάλιστα, κύριε.

— Εἰς αὐτὸ τὸ χωρίον;

— Μάλιστα, κύριε.

— Εἶσαι βέβαιος;

— Βεβαίωτατος, κύριε. Πρὸ τινῶν στιγμῶν ἤμην μετ' αὐτοῦ.

— Τρέξε ἀμέσως καὶ εἰπὲ πρὸς τὸν Διδάκτορα ὅτι μετ' οὐ πολὺ ἔρχομαι.

— Πολὺ καλὰ, κύριε. Καὶ ἀνεχώρησεν ὡς παρὰ φρον.

Ἦδη εὐρισκόμεθα κατὰ διακοσίας περίπου ὑαρθῶν μακρὰν τοῦ χωρίου, τὰ δὲ πλήθη ἐγένοντο πυκνότερα καὶ ἐκόλων τὴν πορείαν ἡμῶν.

Μετ' ὀλίγον ὁ Σούσης ἐπιστρέψας ἠρώτα τὸ ὄνομά μου· εἶχε γνωστοποιήσει πρὸς τὸν Διδάκτορα τὴν ἔλευσίν μου, ἀλλ' ὁ Διδάκτωρ ἐκπλαγείς δὲν ἐπίστευεν αὐτόν· ὅτε δὲ ἠρώτησε τὸ ὄνομά μου, ὁ Σούσης δὲν ἐγνώριζε τί νὰ εἴπη πρὸς αὐτόν· ἤρχετο λοιπὸν δρομαίως ὅπως μᾶθῃ τὸ ὄνομά μου.

Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Σούσης ὁ Διδάκτωρ ἐπληροφορήθη ὑπὸ ἄλλων ὅτι πράγματι λευκὸς ἄνθρωπος ἤρχετο εἰς Οὐζιζὶ· οἱ Ἀραβες προύχοντες τοῦ Οὐζιζὶ μαθόντες τοῦτο συνήχθησαν πάντες πρὸ τῆς οἰκίας τοῦ Διδάκτορος· ἦσαν δ' οὗτοι ὁ Μωχαμέτ μπὶν Σαλῆς, ὁ Σαῦδ μπὶν Μαζήδ, ὁ Ἀβὴδ μπὶν Σουλεϊμάν, ὁ Μωχαμέτ μπὶν Γαρήβ καὶ ἄλλοι πολλοί· ὁ Διδάκτωρ ἰδὼν αὐτοὺς ἐζήτησε τῆς βεράνδας του, ὅπως ἐρωτήσῃ τὸ αἴτιον καὶ περιεβίη τὴν ἀφίξίν μου.

Ἐν τῷ μεταξὺ τὸ κιθάριον ἡμῶν ἐσταμάτησε· διασχίσας τὰς τάξεις τῶν ἀνθρώπων μου ἔφθασα πρὸ τῶν Ἀράβων, οἵτινες ἰστάμενοι ἐσχημάτιζον ἡμικύκλιον, εἰς τὸ μέσον τοῦ ὁποίου εὐρίσκετο ὁ λευκὸς ἄνθρωπος. Προχωρήσας κατὰ δύο ἢ τρία βήματα, εἶδον τὸν Διδάκτορα· ἦτο ὠχρὸς· ἐφαίνετο λίαν κεκοπιαικῶς· εἶχε γενειάδα φαιάν· ἔφερε πῖλον κυανοῦν περιβεβλημένον χρυσὴν ταινίαν ἐφαρμένην, ἐπενδύτην μὲ ἐρυθρὰς χειρίδας καὶ ζεύγος φαιῶν περισκελίδων ἐκ βάμβακος. Ἐπεθύμουν νὰ τρέξω πρὸς αὐτόν· δὲν ἐτόλμων ὅμως νὰ πράξω τοῦτο ἐνώπιον τοσούτου πλήθους· ἐπεθύμουν νὰ δράμω εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτοῦ· ἀλλ' ἦτο Ἀγγλος, καὶ ἠγνούουν τίτιν τρόπον ἤθελε μ' εὐπροσδεχθῆ· εἰς τοιαύτην εὐρεθείς θέσιν ἐσκέσθη καλλίτερον νὰ πράξω ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἡ δειλία ἢ ἡ ἀλαζωνεῖα ἤθελον μοὶ ὑπαγορεύσει· προσχώρησα λοιπὸν πρὸς αὐτόν, ἀπεκάλυψα τὴν κεφαλὴν καὶ εἶπον

— Εἶσθε ὁ Διδάκτωρ Λιβιγκστὼν, ὡς ὑποθέτω;

— ΝΑΙ, ἀπάντησε μετὰ μειδιάματος, ὑψώσας τὸν πῖλόν του βραδέως.

Καλύψαντες ἀμφοτέρω τὴν κεφαλὴν δεξιού- μεθα ἀλλήλους, μεθ' ἃ λέγω·

— Εὐχαριστῶ τὸν Θεόν, Διδάκτωρ, ὅτι Οὐ- τος μοὶ ἐπέτρεψε νὰ σᾶς ἴδω.

— Καὶ ἐγὼ πρὸς τούτοις αἰσθάνομαι μεγίστην εὐχαρίστησιν ὅτι εὐρίσκομαι ἐνταῦθα ὅπως σὰς υποδεχθῶ, ἀπήντησε μετὰ χαρᾶς ὁ Διδάκτωρ.

Ἀμέσως ὁ Διδάκτωρ ἀφίνει τοὺς φίλους του, ἐγὼ δὲ τοὺς ἀνθρώπους μου, οἵτινες συνεμερίσθησαν τοὺς κινδύνους μου, καὶ ἀμφοτέροι στρέφοντες πρὸς τὸ τέμπον αὐτοῦ μὲ ὀδηγεῖ πρὸς τὴν βεράνδαν του καὶ μοὶ δεικνύει τὴν θέσιν του, ἐπὶ τῆς ὁποίας μοὶ λέγει νὰ καθήσω. Ἡ θέσις αὕτη εἶνε ἐφεύρεσις τοῦ πολλὰ ἐν Ἀφρικῇ παθόντος καὶ πολυπείρου περιηγητοῦ συνίσταται δὲ ἐξ ἀχυρίνης ψιάθου ὑπὸ δέρματος αἰγὸς κεκαλυμμένης· ἕτερον δὲ δέρμα καλύπτει τὸν τοῖχον ὀπισθεν τῆς βράχως αὐτοῦ, ἵνα μὴ υποφέρῃ ὑπὸ τῆς ὑγρασίας, ὅταν κἀθηται ἐπ' αὐτῆς τὴν θέσιν ταύτην μοὶ προτείνει νὰ λάβω ἐγὼ διαμαρτύρομαι κατὰ τῆς προτάσεως ταύτης, καθότι ἡ θέσις αὕτη ἀρμόζει εἰς αὐτὸν πολὺ περισσότερον παρ' εἰς ἐμέ· ὁ Διδάκτωρ ὅμως δὲν θέλει νὰ υποχωρήσῃ ἀνάγκη λοιπὸν νὰ λάβω αὐτήν.

Καθήμεθα λοιπὸν—ὁ Διδάκτωρ καὶ ἐγὼ—μὲ τὰ νῦτα ἐστραμμένα πρὸς τὸν τοῖχον· οἱ Ἀραβες λαμβάνουσι θέσεις πρὸς τὰ ἀριστερὰ ἡμῶν ἐγγώριδι περισσότεροι τῶν χιλίων ἴστανται πρὸ ἡμῶν πληροῦντες πυκνῶς τὸν περὶ ἡμᾶς τετραγώνον χώρον· περιέρχονται ἐρωτῶσιν ἀλλήλους περὶ τῆς ἐν Οὐζιζι ἀπροσδοκῆτου ταύτης συναντήσεως δύο λευκῶν ἀνθρώπων.

Ἡ συνομιλία ἡμῶν ἀρχεται.

— Πῶς ἤλθετε ἐδῶ; — Ποῦ ἦσο ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον; πάντες σ' ἐνόμιζον νεκρόν! Ναί, τοιοῦτοτρόπως ἤρχισεν ἡ συνομιλία ἡμῶν ἀλλὰ τί ἀπήντησεν ὁ Διδάκτωρ, τί εἶπον πρὸς αὐτὸν, δὲν δύναμαι ἐρῶς νὰ εἰπῶ καθότι διαρκῶς εἶχον τοὺς ὀφθαλμούς μου προσηλωμένους πρὸς τὸν ἔνδοξον ἄνδρα, παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ ὁποίου ἐκαθήμην ἐν τῷ Κέντρῳ τῆς Ἀφρικῆς. Ἐκάστη θριξὶ τῆς κεφαλῆς καὶ γενειάδος αὐτοῦ, ἐκάστη ρυτίτις τοῦ προσώπου του, ἡ ὠχρότης τῶν χαρακτηριστικῶν αὐτοῦ, τὸ ἀσθενὲς αὐτοῦ βλέμμα, τοιαύτην ἐνεποίουν ἐντύπωσιν εἰς τὸ πνεῦμά μου, ὥστε δὲν ἠδυνάμην ν' ἀποσπάσω τὸ ἔμμα ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου διὰ τὸν ὁποῖον ἤκουσα τὰς λέξεις: «Λάβε ὅσα θέλεις, ἀλλ' εὐρὲ τὸν Λιθιγκστῶν!»¹

1. Ὅτε ὁ Bennett ἐπούτειν εἰς τὸν Στάνλεϋ νὰ τὸν ἀποστείλῃ εἰς τὴν Κεντρικὴν Ἀφρικὴν πρὸς εὑρεσιν τοῦ Λιθιγκστῶν, τὸν ὁποῖον παντὲς ἐνόμιζον ἀποθάνοντα, ὁ ἀνταποκριτὴς τοῦ «Κήρυκος τῆς Νέας Ἰόρκης» τῷ εἶπε: «Ἀνελογίσθητε, κύριε Bennett, τὰ μεγάλα ἔξοδα τῆς ἀποστολῆς ταύτης;—Καὶ πόσα θέλει στοιχίσει;—Ἡ ἐν Κεντρικῇ Ἀφρικῇ περιοδεία τοῦ Βόρτων καὶ Σπὴκ ἐστοίχισεν 3—5 λίρας στερλίνας, ὅθεν πιστεύω ὅτι τὰ ἔξοδα τῆς μελετωμένης περιοδείας θέλουσιν ὑπερβῆ τὸ πῶς τῶν 2 1/2 χιλ. λίρῶν στερλίνων.—Καλὰ, ἀπήντησεν ὁ Bennett. Ἴδοῦ τί νὰ κάμῃς. Σὺρε τώρα συναλλαγματικὴν διὰ χιλίας λίρας, καὶ ὅταν ἐξοδουῆσαι αὐτάς, σὺρε ἑτέρας χιλίας, καὶ ὅταν αὐτὰς τελειώσωσι, σὺρε ἄλλας χιλίας, καὶ ὅταν τελειώσῃς καὶ αὐτάς, σὺρε ἔτι χιλίας, καὶ οὕτω καθεξῆς, ἀλλ' εὐρὲ τὸν Λιθιγκστῶν»

Σ. τ. Δ.

Ἔναναγῶστα! ἂν ἦσο μετ' ἐμοῦ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐν Οὐζιζι ἤθελες ἐννοήσαι τὸ δραστικόν ἐργον, ὅπερ ἐπεχείρησεν ὁ ἀκάματος οὗτος ἀνὴρ! ἂν ἦσο ἐκεῖ, ἂν ἔβλεπες, ἂν ἤκουες! . . . τὰ χεῖλη αὐτοῦ μοὶ ἔδιδον πάσας τὰς λεπτομερεῖας· χεῖλη τὰ ὁποῖα οὐδέποτε ψεύδονται. Δὲν δύναμαι νὰ ἐπαναλάβω ὅσα μοὶ εἶπε, καθότι δὲν ἐπεθύμουν νὰ φανῶ τοσοῦτον προπέτης, ὥστε νὰ λάβω εἰς χεῖρας τὸ σημεῖον τὰριόν μου καὶ ν' ἀρχίσω νὰ στενογραφῶ τὴν ἱστορίαν αὐτοῦ. Τοσαῦτα εἶχε νὰ εἴπῃ, ὥστε ἤρχισεν ἀπὸ τοῦ τέλους· ἐφαίνετο ὅτι εἶχε λησμονήσαι ὀλοτελῶς τὰ πρὸ πέντε ἢ ἔξ ἔτων ἐπισυμβάντα αὐτῷ· δὲν ἔπαυεν ὅμως τὸν λόγον· ἐξηκολούθει νὰ μοὶ διηγείται τὰ θαυμάσια κατορθώματά του, τὰ ἀνήκουστα συμβεβηκότα του.

Οἱ Ἀραβες, κρίναντες ὡς φαίνεται καλὸν νὰ μᾶς ἀφήσωσι μόνους, ἠγέρθησαν ν' ἀναχωρήσωσιν· ἡ εὐγένεια αὕτη μὲ πύχαριστήσε τὰ μέγιστα.

Πρὸς τὸν Διδάκτορα παρέδωκα σάκκον ἐπιστολῶν του, ὃν ἔφερα ἐκ Ζαγγιβάρ. Ὁ ὀνομαστὸς οὗτος σάκκος, ὅστις ἔφερον ἐξωθεν ἡμερομηνίαν «Νοεμβρίου 4, 1870», παρεδόθη εἰς χεῖρας τοῦ Διδάκτορος μετὰ 36ῶν ἡμέρας ἀπὸ τῆς ἐκ Ζαγγιβάρ ἀναχωρήσεως αὐτοῦ! καὶ πόσον εἰσέτι χρόνον δὲν ἤθελε μείνει εἰς Οὐνυανυμεβε ἂν δὲν ἀπεστελλόμην ἐγὼ εἰς Κεντρικὴν Ἀφρικὴν πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ περιωνύμου περιηγητοῦ!

Ὁ Διδάκτωρ ἔθεσεν ἐπὶ τῶν γονάτων αὐτοῦ τὸν σάκκον καὶ ἀνοίξας αὐτὸν παρετήρει τὰς ἐντὸς αὐτοῦ ἐμπεριεχομένους ἐπιστολάς, ἀνέγνωσέν μίαν ἢ δύο ἐκ τῶν ἐπιστολῶν τῶν τέκνων του καὶ ἤρχισε νὰ εὐχαριστῆται· φῶς χαρᾶς ἔλαμψεν ἐπὶ τοῦ προσώπου αὐτοῦ.

Μεθ' ὃ ἤρχισε νὰ μ' ἐρωτᾷ καὶ νὰ μ' ἐξετάζῃ περὶ τῶν πολιτικῶν τῆς Εὐρώπης. Ἐγὼ ὅμως εἶπον αὐτῷ:

— Ὅχι, Διδάκτωρ, ἀνάγνωθι πρῶτον τὰς ἐπιστολάς σου, καθότι εἶμαι βέβαιος ὅτι μετὰ μεγάλης ἀνυπομονησίας ἐπερίμενες αὐτάς.

— Οὐδόλως βλάπτει, ἀπήντησεν, εἶμαι συνειδησμένος νὰ περιμένω· πρὸ τῶσων ἐτῶν δὲν ἔλαβον ἐπιστολάς· δύναμαι νὰ περιμείνω ἐπὶ ὄρας τινὰς εἰσέτι. Ὅχι! θέλω νὰ γνωρίσω νέα τὰ ὁποῖα ἐνδιαφέρουσιν ὅλον τὸν Κόσμον· θέλω νὰ γνωρίσω τί γίνεται ὁ Κόσμος· πῶς πηγαίνουν τὰ πράγματα.

— Πιθανὸν νὰ γνωρίζῃς αὐτά. Ὁ Ἰσθμὸς τοῦ Σουεζ ἔλαβε πέρας καὶ σήμερον δύναται τις νὰ πορευθῇ κατ' εὐθείαν δι' αὐτοῦ ἐξ Εὐρώπης εἰς Ἰνδίας.

— Τὴν μεγάλην ταύτην εἰδήσιν οὐδόλως ἐγνωρίζον. Τί ἄλλο;

ἤρχισα λοιπὸν νὰ διηγῶμαι αὐτῷ ὀλόκληρον χρονικὴν περιόδον. Ὁ σιδηροδρόμος τοῦ Εἰρηνικοῦ εἶχε τελειώσει. Ὁ Γράντ εἶχεν ἐκλεχθῆ

Πρόεδρος τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν ἡ Αἴγυπτος εἶχε κατακλυσθῆ ἡ Κρητικὴ ἐπανάστασις εἶχε τελειώσει· ἡ Ἰσαβέλλα ἐδιώχθη τοῦ θρόνου τῆς Ἰσπανίας, ἡ ἐπανάστασις εἶχε κηρυχθῆ καὶ ἀντιβασιλεία εἶχεν ἰδρυθῆ ὁ στρατηγὸς Πρίμ ἐδολοφονήθη· αἱ μεγάλαι περὶ ἐλευθερίας ἰδέαι τοῦ Καστελᾶρ εἶχον ἠλεκτρίσει τὴν Εὐρώπην· ἡ Πρωσσία ἐταπεινώσε τὴν Δανιμαρκίαν καὶ ἔλαβε τὸ Σλέσβιχ-Χόλσταϊν· οἱ στρατοὶ αὐτῆς ἦσαν νῦν ἐν Παρισίοις· ὁ Ναπολέων ἦτο αἰχμάλωτος ἐν Οὐίλλεμσχόε· ἡ αὐτοκράτειρα Εὐγενία εἶχε δραπετεύσει ἐκ Παρισίων· τὸ ἐν τῇ πορφύρᾳ γεννηθὲν τέκνον ἀπώλεσε τὸ διὰ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ προωρισμένον αὐτοκρατορικὸν στέμμα· ἡ δυναστεία τοῦ Ναπολέοντος κατεστράφη ὑπὸ τῶν Πρώσων Βίσαρκ καὶ Μόλτκε· ἡ Γαλλία, ἡ ἀλαζὼν αὐτοκρατορία, ἐκυλίσθη ἐν τῷ βορβόρῳ!

Αἱ εἰδήσεις αὗται δὲν εἶχον ἀνάγκην μεγεθύνσεως! ἕκαστος λοιπὸν δύναται νὰ φαντασθῆ ὁπόσῃ ἐντύπωσιν ἐνεποίησαν εἰς τὸ πνεῦμα ἀνθρώπου πρὸ τίνος ἀφιχθέντος ἐκ τῶν ἀρχαίων δασῶν τῆς Μανουέμας. Ὁ Διδάκτωρ ἤκουσε μετὰ μεγάλου ἐνθουσιασμοῦ τὴν μεγάλην ταύτην σελίδα τῆς Ἱστορίας· καὶ ἦν ὥραν διηγουμένη αὐτῷ ταῦτα, οὐδ' ἐγὼ αὐτὸς ἐγνώριζον τὴν τύχην τῆς Εὐρώπης, καθότι πρὸ πολλοῦ οὐδὲν εἶχον ἀκούσει περὶ αὐτῆς.

Μετ' οὐ πολὺ ἐστάλη ἡμῖν ὑπὸ τοῦ Σαῦδ μπὶν Μαζήδ πινάκιον πλῆρες πλακούντων ἐκ κρέατος κατακεκομμένου (κιγμάς)· προσέτι κεκαρυκευμένη ὄρεσις ἐστάλη ἡμῖν ὑπὸ τοῦ Μωχαμέτ μπὶν Σαλή καὶ πινάκιον κρέατος αἰγὸς ἐλαφροσφημμένου μετὰ ὄρυζιον ὑπὸ τοῦ Μοσέη Κχέρη· πολλὰ τροφίμα ἐδωρήθησαν ἡμῖν τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐπανειλημμένως· ἡμεῖς δὲ δεχόμενοι ἐτρόγωμεν αὐτὰ τὸ ἐν μετὰ τὸ ἄλλο. Ἡμῖν ἐντελῶς καλὰ εἶχον ὄρεξιν, τὴν ὁποίαν ἠῤῥξανεν ἡ συναίσθησις τῆς ἐκπληρώσεως τοῦ καθήκοντός μου. Ἄλλ' ὁ Λιθιγιστὼν παρεπονεῖτο ὅτι οὐδόλως ἔχει ὄρεξιν, ὅτι οὐδὲν ἄλλο ἤθελεν ἢ ἐν κύπελλον τεύτου.

— Ὡ, μὰ τὸν Ἅγιον Γεώργιον! εἶπον, ἐλησμόνησα κάτι τί. Σελήμ, δράμε ἀμέσως καὶ φέρε ἐκείνην τὴν φιάλην· γνωρίζεις ποίαν φέρε μοι προσέτι τὰ ἀργυρὰ ποτήρια. Τὴν φιάλην ταύτην ἔφερον μετ' ἐμοῦ, ὅπως μᾶς χρησιμεύσῃ εἰς τὴν παρούσαν περίστασιν, εἰς τὴν ὁποίαν ἤλπιστα νὰ φθάσω, μολοντί πολλάκις μοι ἐφαίνετο ἀδύνατος ἡ προσέλευσις αὐτῆς.

Ὁ Σελήμ ἐγνώριζεν εἰς ποῖον μέρος εὐρίσκετο ἡ φιάλη· ἀμέσως λοιπὸν ἐπέστρεψε φέρων μεθ' ἑαυτοῦ φιάλην καμπανίτου οἴνου· ἐχειρίσας τῷ Διδάκτωρι ἀργυροῦν ποτήριον πλῆρες τοῦ ὠραίου τούτου οἴνου, ῥίψας δὲ καὶ εἰς τὸ ἰδικόν μου ποτήριον ὄλιγον ἐξ αὐτοῦ, εἶπον:

— Διδάκτωρ Λιθιγιστὼν, εἰς υγείαν σου!

— Καὶ εἰς τὴν ἰδικίαν σου!

Ἄμφοτεροὶ δὲ εὐχόμενοι ἀλλήλοισ αἰσίαν ὑ-

γείαν ἐπίομεν τὸν καμπανίτην, τὸν ὁποῖον εἶχον φυλάξει διὰ τὴν εὐτυχή ταύτην συνάντησιν.

Ἡ συνομιλία ἡμῶν ἐξηκολούθη καθ' ὅλον τὸ ἀπόγευμα· φαγητὰ ὑπῆρχον ἐν ἀφθονίᾳ· ἐξηκολουθοῦμεν νὰ τρώγωμεν τὰ προσφερόμενα ἡμῖν, μεχριστοῦ κορεσθέντες ἐπαύσαμεν ἀμφοτέροι· καὶ αὐτὴ ἡ Καλιμᾶ, ἡ μάγειρος τοῦ Διδάκτορος, ἐξεπλήττετο βλέπουσα ἡμᾶς. Πρόεβαλλε τὴν κεφαλήν ἐκτὸς τῆς θύρας τοῦ μαγειρείου, ὅπως βεβαιωθῆ ἂν πράγματι ἐκάθηντο εἰς τὴν βεράνδαν δύο λευκοί· καθότι αὕτη ἐγνώριζεν ἕνα μόνον, ὅστις ἕνεκα τῶν συγχῶν ἀπηνῶν δὲν ἐσυνειθίζε νὰ τρώγῃ· δὲν ἠδύνατο δὲ νὰ ἐννοήσῃ πῶς συνέθῃ ἡ συνάντησις αὕτη· ἐξεπλήττετο βλέπουσα τὴν ἐξόδουσιν ταύτην τῶν φαγητῶν· ἡ δὲ ἐκπληξίς αὐτῆς ἐτελεύτα εἰς χαρὰν. Ὁ Διδάκτωρ μοὶ διαγεῖτο τὰς πιστὰς ὑπηρεσίας καὶ τὴν μεγάλην ἐκπληξίν, ἣτις κατέλαθεν αὐτὴν, ἅμα ἤκουσε τοὺς πυροβολισμοὺς, δι' ὧν προσηνύετο ἡ εἰς Οὐζιζὶ ἀφιξίς ἐτέρου λευκοῦ ἀνθρώπου· ἐπὶ τῇ ἀκοῇ τούτου ἡ καλὴ αὕτη γυνὴ ἐξῆλθε μετὰ τρόμου ἐκ τοῦ μαγειρείου καὶ ἐπορεύθη πρὸς τὸν Διδάκτορα· μεθ' ἧ ἐξῆλθε τοῦ τέμπου ἐρωτώσα ἂν τοῦτο ἦνε ἀληθές· πληροφορηθεῖσα δὲ καὶ βεβαιωθείσα περὶ τῆς ἀφίξεως ἡμῶν ἤρχισε ν' ἀνησυχῆ, διότι οὐδὲ τεμάχιον ἄρου ὑπῆρχεν ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Διδάκτορος· ἐλυπεῖτο ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ προπαρασκευάσῃ γεῦμα μεγαλοπρεπὲς πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ λευκοῦ ἀνθρώπου:— «Μήπως εἶνε, ἔλεγεν, εἰς τῶν ἰδικῶν μας; μήπως φέρει μεθ' ἑαυτοῦ ὑφάσματα καὶ υαλίνοὺς κόκκους ἐν ἀφθονίᾳ;»

Ὁ Διδάκτωρ μοὶ εἶπεν ὅτι ἐπώλησεν ὅλα αὐτοῦ τὰ ἐμπορεύματα καὶ ὅτι ἦτο πένης. Μόνον εἶκοσιν ὑφάσματα εἶχε· καὶ αὐτὰ ἦσαν ὑποθηκευμένα εἰς μέθυσόν τινα βράπτην Σερῆφ καλούμενον, ὅστις ἐστάλη ὑπὸ τοῦ Προξένου τῆς Μεγάλης Βρετανίας μετὰ τῶν ἐμπορευμάτων αὐτῶν· ἐκτὸς τούτων ὑπέφερε καὶ ὑπὸ δυσεντερίας· ἐν βραχέϊ, ὁ δυσυχὴς Διδάκτωρ ἦν ἀξιολύπητος.

Καὶ αὐτὴ ἡ ἡμέρα, μολοντί πλήρης εὐτυχίας δι' ἐμὲ, παρήλθεν ὡς πᾶσα ἄλλη. Ἐχόντες τὰ πρόσωπα ἡμῶν ἐστραμμένα πρὸς ἀνατολὰς ἐβλέπομεν τὰς ζοφεράς σκιάς τῶν φοινίκων, οἷτινες ὑψοῦντο πέραν τοῦ χωρίου καὶ ὑπεράνω τῶν ὄρεων, τὰ ὁποῖα σήμερον διήλθομεν· τὸ σκότος τῆς νυκτὸς ἐρχόμενον ἀφῆρπαξέ διαδοχικῶς ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν ἕκαστον ἀντικείμενον. Εὐχαριστοῦντες δὲ καὶ εὐγνωμονοῦντες πρὸς τὸν Ἐπουράριον Πλάστην καὶ Μεγαλόδωρον Δοτῆρα πάντων τῶν ἀγαθῶν, ἠκούομεν μακρόθεν τὴν βροντὴν τῆς Αἴμνης Ταγκανούικας καὶ τὰ

1. Οἱ δάλινοι κόκκοι ἐπέγουσι τόπον γαλιίνων νομιμάτων ἐν Ἀφρικῇ, τὰ πανικὰ καὶ ὑφάσματα, λαμβάνονται ἀντὶ ἀργυρῶν, τὰ σιδηρὰ δὲ σύρματα κυκλοφοροῦσιν εἰς τινὰς χώρας ὡς χρυσός. Διὰ τῶν ἐμπορευμάτων τούτων προμηθεύεται τις ζωοτροφίας. Τὰ δὲ χρυσὰ ἢ ἀργυρὰ νομίσματα εἰς οὐδὲν χρησιμεύουσι. Σ. τ. Δ.

έντομα τῆς νυκτός, τὰ ὁποῖα ἔψαλλον ἐν χορῷ.
 Ὄραι παρήλθον, καὶ εἰσέτι ἐκαθήμεθα ἀναλο-
 γιζόμενοι τὰ ἐνδοξα συμβάντα τῆς ἡμέρας ταύ-
 τῆς, ὅτε ἐνεθυμήθην ὅτι ὁ Διδάκτωρ δὲν εἶχεν
 ἀναγνώσει εἰσέτι τὰς ἐπιστολάς αὐτοῦ. Ὅθεν ἐ-
 γερθεῖς εἶπον :

— Διδάκτωρ, καλλίτερον εἶνε διὰ σὲ ν' ἀ-
 ναγνώσῃς τὰς ἐπιστολάς σου· δὲν δύναμαι λοι-
 πὸν νὰ σ' ἐπασχολήσω ἐπὶ πλέον.

— Ναί, μοὶ εἶπεν, εἶνε ἀργά· πηγαίνω λοι-
 πὸν ν' ἀναγνώσω τὰς ἐπιστολάς τῶν φίλων μου!
 Καλὴν νύκτα καὶ ὁ Θεὸς εἴη μετὰ σοῦ!

— Καλὴν νύκτα, ἀγαπητὲ Διδάκτωρ.

Ἐξήπνησα τὴν ἐπαύριον λίαν ἐνωρίς. Ὁ θά-
 λαμος, ἐν ᾧ εὕρισκόμην, μοὶ ἐφαίνετο παράδο-
 ξος· καθότι ἀνοίξας αἰφινιδίως τοὺς ὀφθαλμούς
 μου παρετήρησα ὅτι εὕρισκόμην ἐντὸς θαλάμου
 καὶ οὐχὶ ἐντὸς τῆς σκηνῆς μου! . . . Ἄ! ναί!
 Ἐνεθυμήθην ὅτι εὔρον τὸν Λιβιγκστών καὶ ὅτι
 εὕρισκόμην ἐν τῇ οἰκίᾳ του. Εἰσέτι δὲν ἐπί-
 στευον τοῦτο· ἐπεθύμουν ν' ἀκούσω τὴν φωνὴν
 τοῦ ἀνθρώπου τούτου, ὅπως βεβαιωθῶ περὶ τῆς
 πραγματικότητος τῶν χθесινῶν σκηνῶν· οὐδὲν
 ὅμως ἤκουον ἢ τὸν μονότονον βρυχηθμὸν τῶν
 κυμάτων τῆς Λίμνης Ταγκανύικας.

Ἦμην ἡσύχως ἐξηπλωμένος ἐπὶ τῆς κλίνης
 μου· φύλλα φοίνικος ἀντὶ πτίλων μοὶ ἔχρησι-
 μουν ὡς στρώμα· τριῆξες δὲ ἵππου καὶ τὸ δέρμα
 τῆς ἄρκτου, ὅπερ ἔφερον μετ' ἐμοῦ, ἐκάλυπτον
 τὸ σῶμά μου ἀντὶ λινοῦ ἐφαπλώματος· ἐν τοιαύ-
 τη εὕρισκόμην καταστάσει ἤρχισα νὰ ἐξετάζω
 ἑμαυτὸν καὶ ν' ἀναλύω κατὰ νοῦν τὴν θέσιν μου.

— Διατί ἐστάλην εἰς τὸ μέρος τοῦτο;

— Ὅπως εὔρω τὸν Λιβιγκστών.

— Εὔρες αὐτόν;

— Βέβαια· δὲν εὕρισκομαι ἐν τῇ οἰκίᾳ του;
 εἰς ποῖον ἀνήκει ὁ μαγνήτης ἐκεῖνος, ὅστις κρέ-
 μαται στηριζόμενος ἐπὶ τοῦ πασσάλου ἐκείνου;
 τίνος ἐνδύματα, τίνος ὑποδήματα εἶνε αὐτά;
 τίς ἀναγινώσκει αὐτὰς τὰς ἐφημερίδας, αὐτὰς
 τὰς «Σαββατιαίας Ἐπιθεωρήσεις», αὐτὰ τὰ
 φύλλα τοῦ «Punch», τὰ ὁποῖα κείνται ἐσπαρ-
 μένα κατὰ γῆς;

— Καλὰ! τί μέλλεις νὰ πράξῃς τώρα;

— Θέλω εἰπῆ πρὸς αὐτὸν σήμερον ποῖος μ' ἔ-
 πεμψεν ἐνταῦθα καὶ διὰ ποίαν αἰτίαν· μεθ' ὃ
 θέλω ζητήσει παρ' αὐτοῦ νὰ γράψῃ ἐπιστολὴν
 πρὸς τὸν κ. Bennett καὶ δώσῃ αὐτῷ ὅσας δύ-
 ναται εἰδήσεις περὶ τῶν ἀνκαλύψεων αὐτοῦ·
 δὲν ἤλθον νὰ σφτερισθῶ τὰς ἀνκαλύψεις του·
 ἀρκεῖ ὅτι εὔρον αὐτόν· ἢ ἐπιτυχία τῆς ἐπιχει-
 ρήσεως εἶνε ἐντελής· θέλει ὅμως εἶσθαι ἐντελε-
 στέρα, ἂν μοὶ δώσῃ ἐπιστολάς διὰ τὸν κ. Ben-
 nett, ὡς καὶ γραπτὴν ὁμολογίαν ὅτι μὲ εἶδεν.

— Πιστεύεις ὅτι θὰ πράξῃ τοῦτο;

— Διατί ὄχι; ἤλθον ἐνταῦθα πρὸς χάριν τοῦ

δὲν ἔχει ἐμπορεύματα· ἐγὼ ἔχω· δὲν ἔχει ἀν-
 θρώπους· ἐγὼ ἔχω· ἀφοῦ φέρωμαι πρὸς αὐτὸν
 φιλικῶς, ἀναμφιβόλως καὶ αὐτὸς θέλει προσε-
 νεχθῆ φιλικῶς πρὸς ἐμέ!

Ἐγερθεῖς τῆς κλίνης ἐνεδύθην ἡσύχως, σκο-
 πὸν ἔχων νὰ περιπατήσω ὀλίγον ἐπὶ τῆς ὄχθης
 τῆς Λίμνης Ταγκανύικας πρὶν ἢ ἐξυπνήσῃ ὁ δι-
 δάκτωρ· ἤνοιξα τὴν θύραν, ἤτις παρήγαγε κρό-
 τον τρομερὸν, καὶ ἐξῆλθον ἐπὶ τῆς βεράνδας.

— Καλὴν ἡμέραν, κύριε Στάνλεϋ, μοὶ εἶπεν
 ὁ Διδάκτωρ· εὐχαριστοῦμαι βλέπων σε ἐν ὑγείᾳ·
 ἐλπίζω ὅτι ἐκοιμήθης καλὰ· ἠγέρθην ἀργά τῆς
 κλίνης μου, καθότι ἀνεγίνωσκον τὰς ἐπιστολάς
 μου· μοὶ ἔφερες εἰδήσεις καλὰς καὶ κακὰς· ἀλλὰ,
 καθῆσε πλησίον μου, παρακαλῶ.—Καὶ ἔκαμε
 θέσιν δι' ἐμέ πλησίον του.—Ναί, πολλοὶ τῶν
 φίλων μου ἀπέθανον· ὁ μεγαλύτερός μου υἱὸς
 ἔπαθε δυστύχημά τι θλιβερόν, δηλαδὴ ὁ υἱὸς
 μου Θωμάς· ὁ δεῦτερος υἱὸς μου Ὁσβάλδος σπου-
 δάζει τὴν ἰατρικὴν καὶ εἶνε καλὰ· ἡ μεγαλύτερα
 θυγάτηρ μου Ἀγνή διασκεδάζει ἐντὸς τοῦ ἀ-
 κατίου μετὰ τῆς οἰκογενείας Young· ὡσαύτως
 καὶ ὁ Σίρ Ροδερίγος εἶνε καλὰ καὶ μοὶ διδίδει ἐλ-
 πίδακας ὅτι μετ' οὐ πολὺ θέλει μὲ ἰδεῖ· μοὶ ἔφε-
 ρες τόσα πολλὰ νέα, σ' εὐχαριστῶ.

— Διδάκτωρ, πιθανὸν νὰ ἐξεπλάγῃς διὰ τὴν
 ἐνταῦθα ἔλευσίν μου· ἀγνοεῖς ἴσως τὸ αἷτιον
 αὐτῆς;

— Τῷ ὄντι, ὅταν ἤκουσα τοῦτο παρὰ τῶν
 Ἀράβων, ἐξεπλάγην. Κατὰ πρῶτον σ' ἐνόμισα
 ἀπεσταλμένον παρὰ τῆς Γαλλικῆς Κυβερνήσεως
 εἰς τὴν θέσιν τοῦ ὑπολοχαγοῦ Le Saint, ὁ ὁ-
 ποῖος ἀπέθανεν εἰς ὀλίγον ἀπὸ τοῦ Κονδοκόρου
 μιλίων ἀπόστασιν· ἤκουσα ὅτι ἔφερες μετὰ σοῦ
 λέμβους, πολλοὺς ἀνθρώπους καὶ ἐμπορεύματα·
 τοῦτο μ' ἔκαμε νὰ πιστεύσω ὅτι εἶσαι Γάλλος
 τις ἀξιωματικὸς, μεχριστοῦ εἶδον τὴν Ἀμερικαν-
 νικὴν σημαίαν· καὶ—σοὶ λέγω τὴν πᾶσαν ἀ-
 λήθειαν—νῦχαριστήθην τὰ μέγιστα ὅτι δὲν ἦσο
 Γάλλος, ἀλλ' Ἀμερικανὸς· καθότι ἂν ὁ ἀνθρω-
 πος, τοῦ ὁποίου τὴν ἔλευσιν μοὶ ἐγνωστοποίη-
 σαν, ἦτο Γάλλος καὶ δὲν ἐγνώριζε τὴν Ἀγγλι-
 κὴν, ἀμφότεροι ἠθέλομεν κάμει μεγάλην ἐντύ-
 πωσιν εἰς Οὐζίτζι! φαντάσθητι δύο λευκοὺς μὴ
 ἐννοοῦντας ἀλλήλους καὶ ἐν τῷ μέσῳ μάλιστα
 αὐτῶν τῶν μαζύρων εὕρισκόμενους! Δὲν ἠθέλησα
 νὰ σ' ἐρωτήσω περὶ τούτου χθὲς, καθότι δὲν
 ἐνδιέφερε.

— Καλὰ, εἶπον μετὰ μειδιάματος, χαίρω
 ὅτι εἶμαι Ἀμερικανὸς καὶ οὐχὶ Γάλλος, ἀφοῦ
 καὶ σὺ ἐπιθυμῆς τοῦτο· χαίρω ὅτι δυνάμεθα νὰ
 συνδιαλεγώμεθα καὶ νὰ ἐννοῶμεν ἀλλήλους ἐν-
 τελῶς ἄνευ διερμηνέως. Ἄλλ' ἄκουσον, Διδά-
 κτωρ, τὸ πάντων σπουδαιότερον· μὴ ἐκπλαγῆς
 ποσῶς ἐπὶ τῷ ἀκούσματι τούτῳ· μὴ θαυμάσης
 ὅταν σοὶ εἴπω ὅτι ἤλθον ἐνταῦθα πρὸς ἀναζή-
 τησίν—ΣΟΥ!

— Πρὸς ἀναζήτησιν ἐμοῦ ;

— Ναί.

— Πῶς ;

— Καλὰ ! ἤκουσές ποτε περὶ τοῦ «Κήρυκος τῆς Νέας Ἰόρκης» ;

— Ἐ, ποῖος δὲν γνωρίζει τὴν ἐφημερίδα ταύτην ;

— Ἐν ἀγνοίᾳ καὶ ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τοῦ πατρὸς του, ὁ κ. James Gordon Bennett, υἱὸς τοῦ κ. James Gordon Bennett, ἰδιοκτῆτου τοῦ «Κήρυκος τῆς Νέας Ἰόρκης», μ' ἐπεφόρτισε νὰ σὲ εὔρω—νὰ λάβω ὅσας ἐπιθυμῆεις νὰ δώσης εἰδήσεις περὶ τῶν ἀνακαλύψεών σου—καὶ νὰ σὲ βοηθήσω μάλιστα, ἂν δύναμαι, πρὸς ἀποπεράτωσιν τῆς ἐπιχειρήσεώς σου.

— Ὁ νέος κ. Bennett σ' ἐπεφόρτισε ν' ἔλθῃς πρὸς ἀναζήτησιν ἐμοῦ, νὰ μ' εὔρῃς καὶ νὰ μὲ βοηθήσῃς ; Ὑμεῖς Ἀμερικανοὶ νὰ σκέπτεσθε τοσοῦτον περὶ ἐμοῦ ; τοῦτο μοὶ προξενεῖ ἐντύπωσιν ! μὲ κάμνει ν' ἀλαζωνεύωμαι ! καὶ ἤλθες μάλιστα εἰς καλὴν περίστασιν' καθότι ἤρχισα νὰ σκέπτομαι ὅτι πρέπει νὰ καταφύγω εἰς τὸ μέτρον νὰ ἐπαιτήσω παρὰ τῶν Ἀράβων' καὶ αὐτοὶ στεροῦνται ὑφασμάτων, καὶ ὀλίγον ποσὸν ὑαλίνων κόκκων ὑπάρχει εἰς Οὐζίζι' ἐκεῖνος ὁ ἀρχιεὺς Σερῆρ μὲ κατελήστευσεν' ἄχ ! πόσον ἐπεθύμουν νὰ εὐχαριστήσω μὲ αὐτά μου τὰ χεῖλη τὸν κ. Bennett ! πόσον ἐπεθύμουν νὰ σοὶ ἐκπράσω διὰ περισσοτέρων καὶ καταλληλοτέρων λέξεων τὰς πρὸς τὸν κύριον τοῦτον εὐχαριστίας μου πόσον ἐπεθύμουν δι' ἔργων νὰ σοὶ δείξω μέχρι τίνος μὲ συγκινεῖ ἡ μεγαλόδωρος αὐτὴ ὑπερ ἐμοῦ πράξις του !

— Τώρα, Διδάκτωρ, σοὶ διηγήθην τὸ αἴτιον τῆς ἐνταῦθα ἐλευσεώς μου' ἄς προγευματίσωμεν, ὁ Φεράζης θὰ μὰς φέρῃ τὸ πρόγευμα' πιστεύω ὅτι ἔχεις ὄρεξιν.

— Ναί, καθότι οἱ λόγοι σου μὲγάλως μ' ἠυχαρίστησαν ! Ἡ Χαλιμὰ εἶνε ἡ μάγειρός μου, οὐδέποτε ὅμως δύναται νὰ κάμῃ διάκρισιν μεταξὺ τοῦ τείου καὶ τοῦ καφέ.

Ὁ μάγειρός μου Φεράζης εἶχεν ἔτοιμον τὸ πρόγευμα, ὡς πάντοτε, συνιστάμενον ἐκ καλοῦ τείου καὶ ἐνὸς πινακίου πλήρους πλακούντων, τοὺς ὁποίους ὁ Διδάκτωρ ὠνόμαζε «dampers» ὅσον τὸ κατ' ἐμὲ οὐδὲν ἔνοστιμυμένη αὐτοῦς, ἀλλ' ἦσαν κατάλληλοι διὰ τὸν Διδάκτορα, ὅστις εἶχεν ἀπωλέσει ὅλους αὐτοῦ τοὺς ὀδόντας ἀπὸ τὴν σκληρὰν τροφήν τῆς Λούνδας, κατὰ τὴν διάβασιν τῆς ὁποίας οὐδὲν ἄλλο ἔτρωγεν ἢ πρασίνοισις στάχεις ἰνδικοῦ σίτου' κρέας δὲν ὑπῆρσιν εἰς τὴν χώραν ἐκεῖνην' ἡ δὲ δύναμις τὴν ὁποίαν κατέβαλλε πρὸς μάσησιν τῶν στάξεων αὐτῶν εἶχε κατκαστρέψει τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ.

Ὁ Διδάκτωρ μοὶ ἔλεγεν ὅτι μὲ ἐξέλαβεν ὡς ἄνθρωπον πολυτελεῖ καὶ πλούσιον, ὅταν εἶδεν ἐπὶ τῶν ὤμων ἐνὸς τῶν ἀνθρώπων μου τὸ λουτρόν

μου' σήμερον ὅμως ἤρχισε νὰ μὲ νομίζῃ πολυτελεστερον καὶ πλουσιώτερον, ὅταν εἶδε τὰ μαχαίρια καὶ περὸνιά μου, τὰ πινακία, τὰ ποτήρια, τὰ ὑποκύπελλα. τὰ ἀργυρὰ κοχλιάρια καὶ τὰ τεῖοκύπελλα, τὰ ὁποῖα ἦσαν πρὸς τοῦτοις ἐξ ἀργύρου' πάντα ταῦτα ἠκτινοβόλου ὑπὸ τῆς καθαριότητος' ἐτέθησαν κατὰ τάξιν ἐπὶ πλουσίου περικοῦ τάπητος' ὁ Διδάκτωρ ἐθαύμαζε βλέπων τὴν πολυτελεῖ ταύτην τράπεζαν, τὰ ὠρακία ταῦτα ἀργυρὰ σκευή, ἐξεπλήττετο δὲ παρατηρῶν τὴν προθυμίαν μετὰ τῆς ὁποίας ὑπηρετούμην ὑπὸ τῶν κιτριῶν καὶ μελανῶν Ἑρμῶν μου.

Τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ ἀρχὴ τοῦ ἐν Οὐζίζι βίου ἡμῶν. Διῆλθον πολλάκις ἀνὰ μέσον πεδίων μάχης, ἐγενόμην μάρτυς ἐμφυλίων πολέμων, ἐπαναστάσεων, πολιτικῶν ταραχῶν καὶ σφαγῶν' πολλάκις ἔστην πλησίον καταδεδικασμένων φονέων, ὅπως παρατηρήσω καλῶς τὴν τελευταίαν ἀγωνίαν καὶ τοὺς ὑστάτους αὐτῶν στεναγμούς' οὐδὲν ὅμως τούτων μὲ συνεκίνησε τοσοῦτον ὅσον αἱ θλίψεις καὶ τὰ δεινὰ τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ' αἱ στερήσεις, τὰ παντοῖα δυστυχήματα τὰ ὁποῖα μοὶ διηγεῖτο ἐνεποίησαν πράγματι βαθεῖαν εἰς τὸν νοῦν μου ἐντύπωσιν. Ἐνετάλην ν' ἀνεύρω τὸν Λιβιγκστὼν κατὰ τὰ μέσα τοῦ μηνὸς Ὁκτωβρίου τοῦ ἔτους 1869' ὁ κ. Bennett εἶχεν ἔτοιμα τὰ χρήματα καὶ ἐγὼ ἤμην ἔτοιμος διὰ τὸ ταξεῖδιον. Ἀναχωρήσας ἐκ Παρισίων δὲν προεχώρησα κατ' εὐθείαν εἰς τὸν κύριον σκοπὸν τῆς περιηγήσεως, ὅστις ἦτο ἡ ἀναζήτησις τοῦ πεπλανημένου Διδάκτορος' πρὶν ἢ προχωρήσω εἰς τὴν ἐκτέλεσιν αὐτοῦ, εἶχον πολλὰς ὑποθέσεις νὰ τελειώσω, πρὸς τοῦτοις δὲ πολλὰς χιλιάδας μιλιῶν νὰ διατρέξω. Ὑπόθεσον ὅτι ἐπορευόμην κατ' εὐθείαν ἀπὸ Παρισίων εἰς Ζαγγιβάρ' μετὰ ἐπτὰ ἴσως ἢ ὀκτὼ μῆνας θὰ εὐρισκόμην εἰς Οὐζίζι' ἐν τοιαύτῃ ὅμως περιπτώσει δὲν θὰ εὐρισκον εἰς τὸ μέρος τοῦτο τὸν Λιβιγκστὼν' καθότι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκεῖνην ὁ Διδάκτωρ ἦτο εἰς τὸν ποταμὸν Λουαλάβαν' ἤθελον λοιπὸν ἀναγκασθῆναι νὰ διέλθω τὰ ἀρχαῖα δάση τῆς Μαννουέμας ἀναζητῶν τὰ ἔχνην του, καὶ νὰ δεύσω ἐκατοντάδας μιλιῶν ἐπὶ τῶν σκολιῶν ὄχθιν τοῦ ποταμοῦ Λουαλάβα. Καθ' ἣν ὅμως ἐποχὴν ἐγὼ, ἀνελθὼν τὸν Νείλον καὶ ἐπιστρέψας εἰς Ἱερουσόλυμα περιηγοῦμαι τὴν Κωνσταντινούπολιν, τὴν Νότιον Ῥωσίαν, τὸν Καύκασον καὶ τὴν Περσίαν, ὁ Λιβιγκστὼν ἠσχολεῖτο εἰς ἐπωφελεῖς ἀνακαλύψεις πρὸς δυσμὰς τῆς Αἰγύπτου Ταγκανόικας. Πρὸς τοῦτοις ἀνάγκη νὰ παρατηρήσῃς, ἀναγνώστα, ὅτι ἐφθασα εἰς Οὐνυανυεμβὲ περὶ τὰ τέλη τοῦ μηνὸς Ἰουνίου καὶ ὅτι ἐνεκα πολέμου ἔμεινα τρεῖς περίπου μῆνας εἰς τὸ μέρος τοῦτο διάγων βίον ὄχληρόν, κατὰ τὸ διάστημα τοῦ ὁποίου, ἐνῶ ἐγὼ παρεκλυόμην ὑπὸ τοσοῦτων συμβάντων, ὁ Λιβιγκστὼν ἐπανήρχετο εἰς Οὐ-

ζιζι κατά τὸν αὐτὸν μῆνα Ἰούνιον ἔφθασε δὲ εἰς Οὐζιζι τὸν Ὀκτώβριον. Τὸν δὲ Σεπτέμβριον ἀπαλλαχθεὶς τῆς ἀφορήτου εἰρκτῆς, μετὰ μεγάλης ταχύτητος προεχώρησα νοτίως εἰς Οὐκόνγορον, μετὰ ταῦτα δυτικῶς εἰς Οὐκαουένδην, ὕστερον βορείως εἰς Οὐβίνζαν καὶ τέλος πρὸς δυσμὰς εἰς Οὐζιζι, τρεῖς μόνον ἑβδομάδας μετὰ τὴν ἀφίξιν τοῦ Διδάκτορος εἰς τὸ μέρος τοῦτο· εὔρον δὲ αὐτὸν ἀναπαυόμενον ὑπὸ τὴν βεράνδαν τοῦ οἴκου του ἔχοντα τὸ πρόσωπον ἐστραμμένον πρὸς ἀνατολάς, ἦτοι πρὸς τὴν διεύθυνσιν ἀπὸ τῆς ὁποίας ἤρχόμην. Ἄν ἀνεχώρουν κατ' εὐθείαν ἐκ Παρισίων πρὸς ἀναζήτησιν αὐτοῦ, ἤθελον ἀπωλέσει αὐτόν· ἂν προεχώρουν εἰς Οὐζιζι κατ' εὐθείαν ἐξ Οὐννανεμβέ, πάλιν ἤθελον ἀπωλέσει αὐτόν.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΜΕΤΑΛΛΩΝ

Ο ΣΙΔΗΡΟΣ

Ἐράνισμα ὑπό***

Ὁ σίδηρος εἶναι τὸ χρησιμώτατον, ἀλλ' ἅμα καὶ τὸ ἀφθονώτατον τῶν ἐν τῇ γῆ μετάλλων. Ἡ χρῆσις δ' αὐτοῦ ἐπεκτείνεται γενικῶς ἐπὶ παντοίων καὶ καμπληθῶν ἀντικειμένων, ἀπὸ τοῦ ἀπλοῦ μαχαιριδίου, τοῦ ἀντὶ πενταλέπτου τιμωμένου, ἀπὸ τῆς βελόνης καὶ τῆς μεταλλικῆς γραφίδος, μέχρι τῶν βέβδων τῶν σιδηροδρόμων.

Ὁ σίδηρος ἦν γνωστὸς ἀπὸ τῶν παναρχαιοτάτων χρόνων. Διάσημος αἰγυπτιακὸς, ὁ ἀκαδημαϊκὸς Chabas, γράφει περὶ τούτου τὰ ἐξῆς ἐν τῇ *Μελέτῃ αὐτοῦ περὶ τῆς ιστορικῆς ἀρχαιότητος*.

«Ὁ σίδηρος ἦν ἀείποτε γνωστὸς παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις, καὶ πρὸ αὐτῶν ἔτι τῶν ἱστορικῶν χρόνων. Ἀπὸ τετρακιςχιλίων πρὸ Χριστοῦ ἔτῶν ἐγίνωσκον νὰ μεταχειρίζονται αὐτὸν εἰς πάσας τὰς περιστάσεις, καθ' ἃς καὶ νῦν ποιούμεθα χρῆσιν αὐτοῦ, οὐδὲ τῶν φαρμακευτικῶν σκευασίων ἐξαιρουμένων.»

Ἄλλαχού δὲ σημειοὶ τὰκόλουθα·

«Ἡ Γένεσις ἀναφέρει τὴν εὔρεσιν τοῦ μετάλλου τούτου εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ πατριαρχῶν. . . . Ἐπὶ Ὀμήρου ἡ χρῆσις τοῦ σιδήρου ἦν πάγκοινος· ἐγίνωσκον δὲ καὶ νὰ βάπτωσιν αὐτόν, ὅπως τὸν μεταποιῶσιν εἰς χάλυβα. . . . Ἐν τοῖς ἐρείπειοις τῆς Νινευτ, κατασκευάσθη πρὸ 2483 ἔτῶν, ὁ κ. Α. Πλὰς ἀνεκάλυψε σωρείαν σιδηρῶν ἐργαλείων, βάρους ἑκατοντακιςχιλίων χιλιογράμμων περίπου· ἦσαν δὲ ταῦτα ἀλύσεις, ἄγκιστρα, ἀξίναι, ἀρπάγαί, ὕννια, κλ.»

Ἐτερός τις συγγραφεὺς ἀναφέρει ὅτι ἐν ἀρχαίοις τάφοις καὶ μνημείοις ἀνεκαλύφθησαν ἀπεικονίσεις κρεωπωλῶν, ἀκονιζόντων, κατὰ τὸν τρόπον σχεδὸν ὅμοιον τῷ παρὰ τοῖς καθ' ἡμᾶς κρεωπώλαις ἐν χρῆσει, τὰς μυχαίρας αὐτῶν εἰς στρογγύλα σιδηρᾶ ἐργαλεῖα. Τὰ τοιαῦτα ἐρ-

γαλεῖα εἰς κεχρωματισμένα κυανῷ χρώματι, ὅπερ ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἐσήμαινε τὸν σίδηρον ἢ τὸν χάλυβα, ὡς ἀφ' ἑτέρου τὸ ἐρυθρὸν χρῶμα ἐνέφαινε τὸν ὀρείχαλκον. Χρῆσιν τοῦ σιδήρου ἐποιοῦντο καὶ οἱ ἀρχαῖοι Ἀραβες ἐν τοῖς προϊστορικοῖς χρόνοις. Ἐν ἀρχαίοις σκανδιναυκίοις τάφοις ἐν Δανίᾳ εὐρέθησαν ξίφη καὶ μάχαιραι, ὧν ἡ λεπίς ἦν χρυσῆ ἢ χαλκῆ, ἡ δ' ἀκωκὴ χαλυβδίνῃ· ἐξάγεται δ' ἐκ τῆς τοιαύτης χρήσεως τῶν μετάλλων, ὅτι οἱ τάφοι ἐκεῖνοι ἀνέρχονται εἰς ἀπωτάτην ἀρχαιότητα.»

Ἐν τῇ Γενέσει (Δ', 22) ἀναφέρεται ὅτι ὁ Θόβελ, ἀπόγονος τοῦ Κάιν, 24 ἑκατονταετηρίδας πρὸ Χριστοῦ ζήσας, κατὰ τὴν βιβλικὴν χρονολογίαν, «ἦν σφυροκόπος καὶ χαλκοῦς χαλκοῦ καὶ σιδήρου.»

Πολλαχοῦ τῆς Ἰλιάδος (τὴν δὲ πολιολογίαν τῆς Τροίας οἱ πλείστοι ἀνάγουσιν εἰς τὴν ΙΒ' π. Χ. ἑκατονταετηρίδα), ὁ Ὀμηρος μνημονεύει τοῦ σιδήρου.

Ὁ βῶλος σιδήρου, ὃν ὁ Ἀχιλλεὺς προσφέρει ὡς βραβεῖον εἰς τοὺς ἐπὶ τῇ ταφῇ τοῦ Πατρόκλου ἀγῶνας, καλεῖται βῶλος αὐτοχόωτος, ἴσως δὲ διὰ τοῦτου ἐννοεῖται σίδηρος μετεωρικός. Ἐκτὸς τούτου ὡς βραβεῖα τῆς Τροίας τίθησιν ἰδέετα σίδηρον διὰ τὴν ἀκωκὴν τῶν βελῶν.

Ἐκ τῷ Κ τῆς Ἰλιάδος ὁ Δόλων, αἰχμαλωτευθεὶς ὑπὸ τοῦ Διομήδους προσφέρει αὐτῷ λύτρα ἀφθονον ποσότητα χαλκοῦ, χρυσοῦ καὶ σιδήρου μετὰ τέχνης ἐργασμένων.

Ἐν τῷ Α, ἐν τῇ περιγραφῇ τῆς πανοπλίας τοῦ Ἀγαμέμνονος γίνεται μνεία κυανοῦ χάλυβος.

Ἐν τῷ Ξ, ἀναφέρονται αἱ σιδηραὶ πέδαι, δι' ὧν ὁ Ζεὺς προσέδεσε τὴν Ἥραν ἐν τῷ οὐρανῷ.

Τέλος, ὅπως ἀποφύγωμεν τὴν πληθὺν τῶν παραπομπῶν, καταλήγομεν τὴν βραχυτάτην αὐτὴν σημείωσιν περὶ τοῦ σιδήρου παρὰ τοῖς ἀρχαίοις διὰ τοῦ ἐξῆς ἀποσπάσματος ἐκ τοῦ σπουδαιοτάτου συγγράμματος τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ κ. Ροσινιὸλ *Περὶ τῶν μετάλλων κατὰ τὴν ἀρχαιότητα*· τὸ ἀπόσπασμα τοῦτο διαλαμβάνει περὶ τῶν μεταλλευτῶν ἡμιθέων καὶ τῆς ἐκάστου εἰδικότητος.

«Οἱ Δάκτυλοι εἰσὶν οἱ πρῶτοι ἐργασάμενοι τὰ μέταλλα· οἱ Κάθειροι εὔρον τὴν χώνευσιν αὐτῶν· οἱ Κορύβαντες ἐγάλκυσον ὄπλα καὶ γεωργικὰ ἐργαλεῖα, οἱ δὲ Τελγίνες ἀνύψωσαν τὴν μεταλλουργικὴν εἰς τὸ ὑπάτον σημεῖον τῆς τελειοποιήσεως αὐτῆς.»

Ἡ ἐκμετάλλευσις τοῦ σιδήρου ἀνέρχεται εἰς ἐποχάς, ὧν τὴν ἀφ' ἡμῶν χωρίζουσαν αὐτὰς χρονικὴν ἀπόστασιν οὐδὲ νὰ υπολογίσωμεν κἂν δυνάμεθα. Μόνον ὁ ἐκ τῶν σιδηρωρυχείων τῆς νήσου Ἐλβας ἐξαχθεὶς σίδηρος, κατὰ τοὺς υπολογισμοὺς τῶν μηχανικῶν ὅτινες κατεμέτρησαν τὸ ποσὸν τοῦ μετάλλου, ὅπερ περιεῖχον αἱ ἐν